

УДК 005.591.6

Черноіванова Г. С.

*Кандидат економічних наук,
докторант, доцент менеджменту та бізнесу
Харківського національного університету імені Семена Кузнеця*

Chernoivanova A. S.

*Candidate of Economic Science,
Doctoral, Associate Professor of «Management and Business» Department
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ СКЛАДОВОЮ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** В роботі узагальнено теоретичні підходи до механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства; обґрунтовано складові механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства; визначено та обґрунтовано склад кожної з підсистеми механізму організаційно – економічного забезпечення управління інноваційної складової підприємства; обґрунтовано підхід до формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.*

***Ключові слова:** підсистеми механізму організаційно-економічного забезпечення, підсистема забезпечення, цільова підсистема, формування механізму.*

Вступ та постановка проблеми. Інноваційна діяльність та інноваційна праця пов'язані з високим ступенем ризику та невизначеністю отриманих результатів. У зв'язку з цим необхідно застосування відповідного механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Формування ефективного механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю та інноваційною працею є актуальним у зв'язку з необхідністю покращення управління інноваційною складовою підприємства.

Дослідженню методології механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями присвячені праці таких зарубіжних та українських вчених: Федоренко В.Г., Федулова Л.І., Лепейко Т.І., Сотнікова О.В., Шевченко А.В., Друкер П., Турило А.А., Єрмошенко М.М., Ганущак-Єфіменко Л.М. та ін. Це ще раз підтверджує актуальність питань формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства. Єрмошенко М.М., Ганущак-Єфіменко Л.М. [1] включають до організаційно-економічного механізму управління інноваціями обґрунтовані принципи, методи та організаційні оргструктури. Автори відокремлюють таку підсистему, як ресурсне забезпечення. Федоренко В.Г., Сотнікова О.В. [2] для формування організаційно-економічного механізму управління інноваціями пропонують використовувати функціонально-цільову схему управління підприємством. Турило А.А. [3] ґрунтовано розглядає організаційно-економічний механізм управління інноваціями. Шевченко А.В. при формуванні організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю підприємства [4] акцентує увагу тільки на стратегічному аспекті управління. Зокрема, серед авторів немає єдності стосовно етапів та складових формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однак у всіх цих роботах не визначено єдиного підходу до переліку етапів та складових, не узгоджено їх зміст, не виділено особливості формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства, це свідчить про актуальність розробки методологічного підходу до формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства, що разом з невирішеністю

окремих наукових та практичних питань в цій області зумовило вибір теми, мети і основних завдань дослідження.

Формування цілей статті. Метою дослідження обрано обґрунтування і розробка теоретико - методологічного підходу до формування механізму організаційно – економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено такі наукові завдання:

1) узагальнити теоретичні підходи до формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства;

2) визначити складові механізму організаційно - економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства;

3) уточнити зміст елементів механізму забезпечення організаційно – економічного механізму;

4) розробити підхід до формування механізму організаційно – економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Результати дослідження. Оскільки в економічній літературі [1-8] відсутня чіткість у визначенні складових механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства, то було обґрунтовано теоретичні засади до формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства, виявлено його етапи та особливостей та сформульовано такі концептуальні положення підходу, що пропонується:

По-перше, оскільки ми у дефініцію «інноваційна складова» включаємо сполучення інновацій та інноваційної праці, тому при обґрунтуванні теоретичних засад до формування механізму організаційно – економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства, будемо спиратись саме на цю точку зору.

По-друге, механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства містить у собі також як і система забезпечення, підсистеми забезпечення та складові: функціональну та цільову. Механізм пропонується формувати за послідовністю, яка зображена на рис.1.

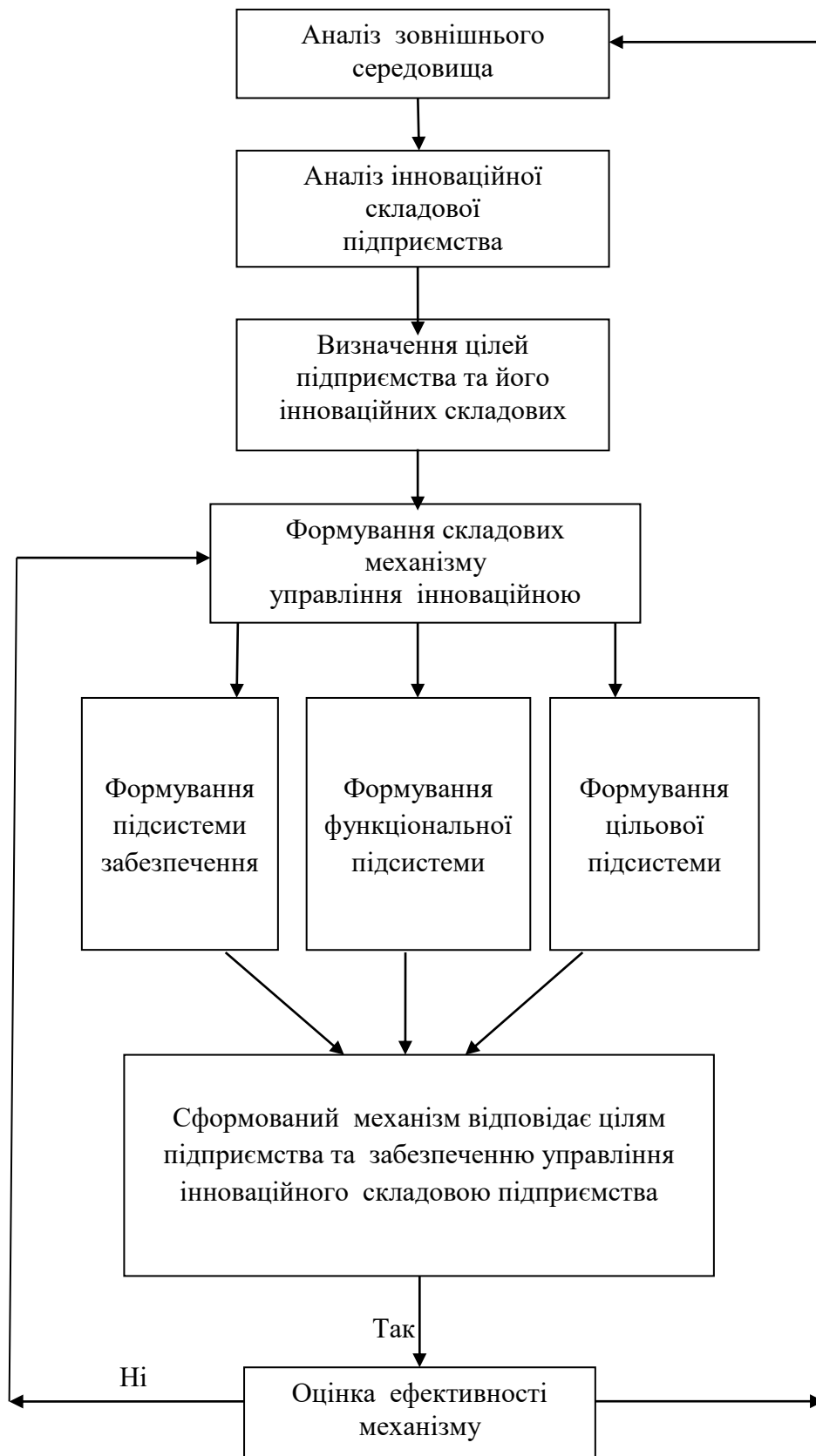

Рис.1. Послідовність формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства

По-третє, до функцій управління інноваційною складовою підприємства, згідно нами раніше проаналізованих підходів, будемо відносити загальні функції управління: планування, організація, мотивація, контроль та регулювання. Тому формування механізму організаційно – економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства містить такі функціональні підсистеми: планування, організація, мотивація, контроль та регулювання.

По - четверте, підсистема забезпечення механізму організаційно-економічного забезпечення включає в собі такі види забезпечення: організаційне, економічне , інформаційне, ресурсне та функціональне. До підсистеми забезпечення також відноситься принципи, підходи, функції, методи та інструменти управління інноваційною складовою підприємства. Механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства включає також критерії оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Склад підсистем механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства зображено на рис.2.

По-п'яте, узагальнення існуючих методів, які використовуються до управління інноваціями, дозволило виявити, що найбільш важливими є адміністративні, економічні, соціально-психологічні, організаційно-правові; організаційне нормування).

По-шосте, для управління інноваційною складовою пропонується використовувати як загальні принципи управління: цілеспрямованості, системності, цілісності, альтернативності, ієрархічності, динамічності, планомірності, так і специфічні принципи управління: системності,

комплексності, гнучкого реагування, обґрунтованого ризику на всіх етапах життєвого циклу інновацій, структурності, орієнтації переважно на інновації.

Рис.2. Склад підсистем механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства

По-сьоме, в економічній літературі [1-8] відсутня чіткість у визначення складових механізму організаційно – економічного забезпечення, тому було проведено аналіз існуючих підходів до його формування.

Для формування механізму організаційно – економічного забезпечення Федоренко В. Г., Федулова Л. І. пропонують [2] використовувати структуру організаційно – економічного механізму управління розвитку інновацій підприємства, яка містить у собі такі складові: підсистему забезпечення, організаційно-економічні важелі, які враховують інноваційну діяльність підприємства, функціональну підсистему та відповідні цілі підприємства. До

підсистеми забезпечення автори включають: нормативне, інформаційне, фінансове забезпечення та технологічну готовність підприємства до інновацій; прогресивне обладнання та «резерви виробничих площ та потужностей» [2]. До функціональної підсистеми автори також як і ми, відносять такі функції загального управління: планування, організація, контроль, регулювання, мотивація. Але ще доповнюють функціональну підсистему такими функціями, як стратегічний аналіз та управлінський облік. Автори також акцентують увагу, що загальні функції управління, які вони включають до функціонального забезпечення повинні мати взаємозв'язок з інноваційною діяльністю підприємства, з чим можна погодитися. До організаційно-економічних важелів Федоренко В. Г., Федулова Л. І. відносять [2]: прогресивну організаційну структуру, мережеву взаємодію; стимулювання (мотивація) виконавців; амортизаційна політика та внутрішні венчури. Слід зазначити, що автори не розглядають усі види інноваційних цілей (наприклад, першого рівня, другого рівня; довгострокові, середньострокові та короткострокові).

Як підкреслюють Федоренко В. Г., Федулова Л. І. механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями повинен бути завжди спрямований на досягнення встановлених цілей за допомогою врахування відповідних чинників: економічних, організаційно-управлінських та соціально-психологічних. Автори також пропонують організаційно-економічний механізм управління інноваціями підприємства формувати з таких елементів [2]: 1.ресурси управління; 2.функції управління; 3. загальні методи та інструменти управління; 4. методи інноваційного менеджменту; 5.система цільових індикаторів виміру ефектів інновацій (обсяг затрат на НДДКР, рівень наукоємності, рівень продуктивності праці, ефективність інвестицій в інновації, рівень конкурентоспроможності підприємства.). На основі системи індикаторів автори роблять висновки о забезпеченні результативності інноваційної системи підприємства та включають даний етап у механізм організаційно-економічного забезпечення управління інноваціями.

У роботі [5] автори підкреслюють, що організаційно-економічний механізм управління містить у собі такі елементи: принципи та задачі управління, методи, форми і інструменти управління, організаційну структуру управління підприємством та його персонал, інформацію, засоби обробки. У структуру організаційно – економічного механізму забезпечення автори включають три системи: забезпечення, функціональну та цільову. До системи забезпечення вони відносять такі підсистеми: правового, ресурсного, нормативно-методичного, наукового, технічного, інформаційного забезпечення. До функціональної підсистеми автори також включають: планування, організація, контроль, мотивація та регулювання. Цільова система, як вважають автори, містить цілі і основні результати діяльності підприємства, а також критерії вибору і оцінки досягнення певних цілей та результатів діяльності підприємства.

Варто зазначити, що ми до елементів підсистеми забезпечення організаційно – економічного механізму відносимо також персонал, принципи, інструменти, інформацію, оргструктуру управління підприємства, але слід до них ще додати такі елементи (рис.2): підходи, функції та методи управління, ресурси та нормативи. Структура організаційно – економічного забезпечення управління інноваційною складовою [5] підприємства також у нас складається з трьох підсистем: забезпечення, функціональна та цільова.

Озаріна О.В. вважає, що для формування організаційно – економічного механізму необхідно використовувати стратегічний альянс, як «форму співпраці» [6].

Цільова підсистема складається з цілей, задач та критеріїв. Вчені формулюють цілі управління інноваціями з різних точок зору. Єрмошенко М.М., Ганущак – Єфіменко Л.М. вважають, що цілі різних рівнів допомагають координувати тісну взаємодію між підрозділами підприємства, які здійснюють інноваційну діяльність.

Організаційне забезпечення, як вважає, Нижник В.М., впливає на роботу усіх інших підсистем. У нашому випадку, на роботу таких підсистем: інформаційну, ресурсну, економічну та функціональну.

Дані види забезпечення знаходяться всередині підприємства. Функціональне забезпечення відноситься до специфічного виду забезпечення всередині кожної функціональної підсистеми.

Радіонова І.В., Нижник В.М. вважають, що побудову механізму необхідно розпочинати з формулюванні інноваційної мети. В.М.Нижник акцентує увагу, що основна мета побудови механізму «полягає у розробці та запровадженні організаційних, економічних та нормативно-правових заходів забезпечення сприятливих умов для підвищення інноваційного потенціалу на основі здійснення трансферу технологій» [7]. Автор також підкреслює, що усі підсистеми механізму організаційно-економічного забезпечення повинні мати «тісні прямі і зворотні зв'язки» [7].

Шевченко А.В. також підкреслює, що процес управління інноваційною інноваціями повинен починатися з формулюванням цілей. Автор, опираючись на дослідження Федулової Л.І., пропонує ґрунтовану класифікацію цілей управління інноваційної діяльності [4, с.30]. До головної мети управління інноваціями автори відносять: створення системи взаємодії всіх учасників інноваційного циклу. Класифікація цілей представлено за такими ознаками: організаційно-управлінські цілі; економічні цілі та соціально-культурні. Кожна система даних видів цілей поділяється у свою чергу на: довгострокові, середньострокові та короткострокові цілі.

Висновки. Наукова новизна одержаних результатів складається у наступному:

1) узагальнено теоретичні підходи до формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства;

2) обґрунтовано складові механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства;

3) визначено та обґрунтовано склад кожної з підсистеми механізму організаційно – економічного забезпечення управління інноваційної складової підприємства;

5) обґрунтовано підхід до формування механізму організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Майбутнім напрямком дослідження у цій предметній галузі може стати оцінка ефективності функціонування механізму організаційно - економічного управління інноваційною складовою підприємства.

Список використаних джерел:

1. Єрмошенко М. М., Ганущак – Єфіменко Л. М. Економіка та управління інноваційною діяльністю: навчальний посібник / М. М.Єрмошенко, Л. М. Ганущак – Єфіменко. К. : Національна академія управління, 2011. 528 с.

2.Управління інноваційним розвитком підприємства: монографія / Федоренко В.Г., Федулова Л.І., Безус П.І., Федоренко С.В., Сотнікова О.В., Пінчук Ю.В., Пінчук Ю.Б., Федоренко М.С., Палиця С.В.; заг.ред. В.Г.Федоренко, Л.І. Федулової. К.: ТОВ «ДСК центр», 2014. 346 с.

3.Турило А.А. Основи управління інноваційним розвитком підприємства: монографія / А. А. Турило. – Кривий Ріг: Вид. Козлов Р.А., 2017. 307 с.

4. Шевченко А. В. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю підприємства: монографія / А. В. Шевченко. К.: НАУ, 2007. – 143 с.

5. Бібліотека українських автореферат [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://librar.org.ua> (дата звернення: 20.12.2017)

6. Азарян Е.М. Система управління промисловим підприємством в умовах стратегічного партнерства: монографія / Е.М.Азарян, М.Д. Крамчанинова. Донецьк: ДонГУЕТ, 2006. 156 с.

7. Інноваційне управління промисловими підприємствами в системі ефективного використання конкурентного потенціалу: монографія / за наук.ред. д-ра екон.наук, проф., В.М. Нижник. Хмельницький : ХНУ, 2014. 547 с.

8. Goffin K. Innovation Management / K. Goffin, R. Mitchell. – NY: Palgrave Macmillan, 2010. – 416 p.

**ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА
ОРГАНИЗАЦИОННО_ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ
ПРЕДПРИЯТИЯ**

Аннотация. В работе обобщены теоретические подходы относительно механизма организационно-экономического обеспечения управления инновационной составляющей предприятия; обоснованы составляющие механизма организационно-экономического обеспечения управления инновационной составляющей предприятия; определены и обоснованы состав каждой из подсистемы механизма организационно - экономического обеспечения управления инновационной составляющей предприятия; обоснован подход к формированию механизма организационно-экономического обеспечения управления инновационной составляющей предприятия.

Ключевые слова: подсистемы механизма организационно-экономического обеспечения, подсистема обеспечения, целевая подсистема, формирование механизма.

**FORMATION OF THE MECHANISM OF ORGANIZATIONAL-ECONOMIC
SUPPORT OF THE MANAGEMENT OF THE INNOVATIVE COMPOUND
ENTERPRISE**

Summary: The paper summarizes theoretical approaches to the mechanism of organizational and economic management of the innovative component of the enterprise; substantiates the components of the mechanism of organizational and economic management of the innovative component of the enterprise; the composition of each subsystem of the mechanism of organizational and economic support for the management of the innovative component of the enterprise has been determined and justified; the approach to formation of the mechanism of organizational-economic maintenance of management of an innovative component of the enterprise is proved.

Key words: subsystems of the mechanism of organizational and economic support, subsystem of support, target subsystem, mechanism formation.